

kwalifikacji. Nastąpi to tylko w tych przypadkach, w których samo użycie broni palnej, noża lub innych niebezpiecznych narzędzi stwarza realne niebezpieczeństwo dla chronionych dóbr. Zrozumiałe jest, że posłużenie się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem w celu dokonania zaboru rzeczy mieścić się będzie w znamionach kwalifikowanego rozboju (art. 280 § 2 k.k.). Po kumulatywną kwalifikację, obejmującą element zachowania się skierowany przeciwko bezpośredniemu niebezpieczeństwu tak powszechnemu jak i indywidualnemu sięgnąć można jedynie wówczas, gdy skala zagrożenia wykracza poza znamiona wspomnianego typu (np. wówczas, gdy posłużenie się bronią palną i innymi niebezpiecznymi przedmiotami zagraża dobrom osób innych niż ofiara rozboju lub gdy sprawca obejmuje jedynie groźbę, nieumyślnie sprowadzając zagrożenie dla bardziej wymiernych dóbr). W tych więc sytuacjach, podobnie jak w zbiegu z przestępstwem zabójstwa, można twierdzić, iż zaatakowane zostało dobro prawne — życie ludzkie.

W świetle zatem przedstawionych wyżej rozważań stwierdzić należy, że nie ma podstaw do twierdzenia, iż rozbój w swej istocie jest przestępstwem przeciwko życiu i zdrowiu. Jest on bowiem zawsze skierowany przeciwko mieniu jak również i wolności, jednakże w konkretnych przypadkach zwracać się on może także przeciwko dobrom prawnym jakimi są życie i zdrowie.

MARIA SZAFRANIEC

PRZEGLĄD CZASOPISM PRAWNICZYCH

Prezentowany przegląd czasopism zawiera streszczenie wybranych artykułów z zakresu prawa karnego i nauk penalnych opublikowanych od maja do grudnia 2002 r. Opracowanie zostało sporządzone na podstawie następujących tytułów: *Palestra*, *Państwo i Prawo*, *Prokuratura i Prawo*, *Przeгляд Sądowy*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* oraz *Wojskowy Przegląd Prawniczy*.

PALESTRA

Leszek Wilk w artykule *W sprawie uregulowania stosowania łaski generalnej* (*Palestra* 2002, nr 5-6) analizuje współczesną ideologię i treść prawa amnestyjnego. Na wstępie przedstawione zostały powody z jakich wydawane są akty amnestyjne. Zdaniem autora można generalnie stwierdzić, iż powodem stosowania amnestii najczęściej są „pewne nieprawidłowości i niewydolność systemu wymiaru sprawiedliwości karnej”. U podstaw amnestii przeważnie leży negatywna ocena funkcjonowania pewnych sfer tego systemu. Jak zauważa autor, zadaniem amnestii jest usunięcie bądź przynajmniej złagodzenie owych nieprawidłowości. W artykule zaprezentowany został także rys historyczny amnestii z punktu widzenia organu uprawnionego do jej stosowania. Opracowanie niniejsze ma na celu zwrócenie uwagi na fakt, iż aktualnie brak „konstytucyjnej podstawy prawnej dla stosowania prawa łaski w formie generalnej amnestii (abolicji)”. L. Wilk przedstawia również propozycje wprowadzenia stosownych regulacji, mających na celu m.in.: a) stworzenie dla amnestii i generalnej abolicji wyraźnej podstawy konstytucyjnej wraz

ze wskazaniem formy aktu ustawodawczego, b) wyłączenie stosowania amnestii w stosunku do najsurowszych kar. Zdaniem autora amnestia i generalna abolicja powinny mieć warunkowy charakter.

Jerzy Skorupka w artykule *Przedmiot ochrony przestępstwa z art. 310 k.k.* (Palestra 2002, nr 7–8) podejmuje próbę udzielenia odpowiedzi na wiele pytań, jakie wyłaniają się w aspekcie zagadnienia dotyczącego zakresu kryminalizacji fałszowania pieniędzy, innych środków płatniczych oraz papierów wartościowych na gruncie art. 310 § 1 k.k. Sporne kwestie dotyczą ustalenia przedmiotu ochrony, przedmiotów których fałszowanie chronione jest normą zawartą w art. 310 § 11 k.k., a zwłaszcza zdefiniowanie pojęcia „środki płatnicze” i określenia jego desygnatów oraz ustalenia rodzajów i typów papierów wartościowych. Zdaniem autora wątpliwości generuje brzmienie przepisu art. 310 § 1 k.k., który dalece odbiega od doskonałości, stwarzając tym samym możliwość wielu, czasem przeciwstawnych interpretacji. W opracowaniu przedstawiona została analiza następujących zagadnień: a) przedmiot ochrony w art. 310 k.k., b) rodzaj obrotu papierami wartościowymi, c) „pieniądz polski” w rozumieniu art. 310 § 1 k.k., d) definicja „pieniądza elektronicznego”, e) pojęcie „elektronicznego instrumentu płatniczego”, f) pojęcie „środki płatnicze”, g) rodzaje papierów wartościowych chronionych na gruncie art. 310 § 1 k.k. Podsumowując autor staje na stanowisku, iż w konstrukcji papieru wartościowego nie ma znaczenia sama postać dokumentu, jak również techniczno-graficzna strona dokumentu. Jak twierdzi, brak jest „podstaw do twierdzenia że zwiększona odpowiedzialność karna na podstawie art. 310 § 1 k.k. znajduje uzasadnienie jedynie w wypadku fałszerstwa dokumentu szczególnie chronionego przed naśladownictwem”.

Rafał Paprzycki w artykule *Sekty w demokratycznym państwie prawnym* (Palestra 2002, nr 7–8) analizuje zjawisko występowania grup religijnych lub parareligijnych w Polsce. Zjawisko to bowiem nie jest tylko problemem duszpasterskim, ale stanowi także zagrożenie dla porządku społecznego i prawnego. Autor zauważa, iż żaden z aktów prawnych nie zawiera pojęcia sekta, dlatego też ustalając cechy tego typu organizacji wychodzi od definicji związku wyznaniowego. W artykule wskazane zostały cechy szczególne, które odróżniają sekty od innych związków religijnych. Ze względu na brak rzetelnych informacji na temat sekt, autor dostrzega konieczność analizy tego zjawiska przede wszystkim w świetle zarzutów, jakie kierowane są najczęściej pod adresem wspólnot nazywanych sektami. R. Paprzycki rozważa m.in. takie kwestie jak: a) dobrowolność uczestnictwa w sekcie, b) pojęcie psychomanipulacji. Jego zdaniem problematyki sekt, czy nowych ruchów religijnych nie można lekceważyć, ale jak podkreśla, zacząć należy nie od ich zwal-

czania, lecz od próby ich poznania oraz przyczyn angażowania się ludzi młodych w ich działalność.

Jacek Giezek i Piotr Kardas w artykule *Sporne problemy przestępstwa działania na szkodę spółki na tle aktualnych wymagań teorii i praktyki* (Palestra 2002, nr 9–10) zwracają uwagę, iż wśród nierozstrzygniętych jednoznacznie zagadnień w doktrynie prawa karnego pozycję szczególną zajmuje problematyka charakteru działania na szkodę spółki. Chodzi o kwestię czy jest to przestępstwo formalne, czy materialne, co ma istotne znaczenie teoretyczne i jak podkreślają autorzy, rzutuje na sposób i zakres wykorzystywania w praktyce stosowania prawa przestępstwa działania na szkodę spółki. Opracowanie niniejsze stanowi próbę zaprezentowania sposobu rozstrzygnięcia owej kwestii. Przedstawione zostały więc pogłębione rozważania dotyczące konstrukcji przestępstwa narażenia na niebezpieczeństwo, z uwzględnieniem podziału tych przestępstw na konkretne i abstrakcyjne, co ma doniosłe znaczenie bowiem kwestia odróżnienia niebezpieczeństwa konkretnego od abstrakcyjnego jest dość kontrowersyjna. Podobnie zresztą jak kryteria, jakie powinny być brane pod uwagę przy dokonywaniu odróżniania. Dalej omówione zostały: a) niebezpieczeństwo jako cecha zabronionego zachowania albo jako jego skutek, b) funkcja niebezpieczeństwa przy działaniu na szkodę spółki. W konkluzji autorzy stwierdzają, iż działanie na szkodę spółki bez wątpienia stanowi przestępstwo materialne, a jego „ustawowo stypizowanym skutkiem, należącym do znamion strony przedmiotowej, jest narażenie na konkretne niebezpieczeństwo powstania szkody.”

Tadeusz Wolfowicz w artykule *Status pokrzywdzonego w sprawach o wypadki drogowe. Uwagi krytyczne* (Palestra 2002, nr 9–10) przedstawia uwagi na tle normy art. 177 k.k. i jej związku z innymi konstrukcjami prawa karnego, głównie procesowego. Na wstępie odnotowane zostały nader częste procesy kończące się wyrokami zawierającymi obowiązek naprawienia szkody (głównie częściowego), mimo iż ubezpieczyciel wypłacił już stosowną należność. Autor zwraca nadto uwagę na wadliwość związku art. 46 § 1 k.k. z normą art. 177 § 1 i 2 k.k. oraz nadmierne wzmocnienie pozycji pokrzywdzonego w procesach o wypadki drogowe (do czego przyczyniła się praktyka sądów) w ten sposób, iż doszło do zachwiania właściwych proporcji. Jak podkreśla T. Wolfowicz, mamy obecnie do czynienia z dominacją pokrzywdzonego w takich procesach. Przedstawia także uwagi krytyczne w odniesieniu do postulowanej nowelizacji art. 177 twierdząc, iż jest fatalna, a projektodawcy chyba nie przewidzieli wszystkich następstw. Autor zapowiada, że zmiana ta spowoduje: a) pojawienie się tysiąca nowych, skomplikowanych spraw w sądach, b) wymarcie tzw. kolizji, gdyż każda zawiniona stłuczka

będzie już wypadkiem drogowym, objętym postępowaniem sądowym, c) prawie bezkarne wymuszenia i będziemy płacić. Jak zauważa, już teraz istnieje pole do nadużyć, natomiast proponowana modyfikacja obszarów jest jeszcze zwiększa.

Jacek R. Kubiak w artykule *Uniewinnienie tymczasowe (absolutio ab instantia) i inne formy wyroków pośrednich* (Palestra 2002, nr 9–10) prezentuje rozważania dotyczące wyroków pośrednich z perspektywy historycznej. I tak, omówione zostały: a) istota i geneza wyroków pośrednich, b) formy wyroków pośrednich w ustawodawstwie niemieckim i austriackim, c) współistnienie instytucji *absolutio ab instantia* i zasady *in dubio pro reo* w późnym okresie procesu inkwizycyjnego, d) *absolutio ab instantia* i zasada *in dubio pro reo* w Polsce przedrozbiorowej, e) *absolutio ab instantia* w Królestwie Polskim, f) zanik wyroków pośrednich w połowie XIX w.

Michał Płachta w artykule *Prawo do obrony przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym* (Palestra 2002, nr 9–10) analizuje zagadnienie prawa do obrony przed MTK wskazując, iż praca obrońcy przed MTK będzie bardzo trudna, w porównaniu z praktyką krajową. Autor przedstawia rozważania związane ze specyfiką roli obrońcy przed MTK, przytaczając również dotychczasowe doświadczenia trybunałów karnych: dla byłej Jugosławii — MTKJ oraz dla Rwandy — MTKR. W opracowaniu omówiono szczegółowo: a) warunki uzyskania obrońcy z urzędu, b) możliwość wyboru konkretnego adwokata, c) odwołanie obrońcy.

Opracowanie Jacka Giezka i Piotra Kardasa *Działanie na szkodę spółki a przestępstwo nadużycia zaufania — zagadnienie zbiegu przepisów oraz wielości ocen* (Palestra 2002, nr 11–12) stanowi kontynuację podjętej przez autorów na łamach „Palestry” problematyki dotyczącej przestępstwa działania na szkodę spółki. W tej części przedstawiono rozważania dotyczące problematyki zbiegu przepisu art. 585 k.s.h. z przepisem art. 296 k.k. Na podstawie wnikliwej analizy autorzy formułują m.in. następujące wnioski: a) możliwa jest jednoczynowa realizacja znamion przestępstwa z art. 585 k.s.h. oraz przestępstwa z art. 296 k.k., a zachodząca wielość ocen oznacza zbieg rzeczywisty, b) rozstrzygnięcie dylematu, czy zbieg ten przybiera postać zbiegu właściwego, czy niewłaściwego nie jest możliwe *in abstracto*. Na koniec autorzy usprawiedliwiają niejako ów niejednoznaczny wniosek co do kwestii właściwości bądź niewłaściwości zbiegu.

Krystyna Daszkiewicz w artykule *Uchylenie odpowiedzialności lekarza za wykonanie zabiegu leczniczego bez zgody pacjenta* (Palestra 2002, nr 11–12) prezentuje rozważania dotyczące sytuacji, w których wykonanie zabiegu leczniczego bez zgody pacjenta miałyby stanowić jedyną pod-

stawę odpowiedzialności lekarza. Jak wskazuje autorka, u podstawy owych rozważań leży dążenie do wyjaśnienia takich kwestii jak: a) zakres legalnego wykonywania zabiegów leczniczych bez zgody pacjenta, b) odpowiedzialność lekarza w sytuacji kolizji obowiązków: z jednej strony obowiązku ratowania życia ludzkiego i z drugiej strony obowiązku uzyskania zgody pacjenta, c) wpływ na odpowiedzialność lekarza zasadniczego błędu jakim obciążone jest przestępstwo z art. 192 § 1 k.k., d) podstaw prawnych tezy zwężającej zakres argumentów obrony w sprawach lekarzy, którzy wykonują zabiegi lecznicze bez zgody pacjenta, (chodzi o tezę, w oparciu o którą eliminuje się argument o działaniu lekarzy w stanie wyższej konieczności).

PAŃSTWO I PRAWO

Andrzej Gaberle w opracowaniu *Reforma procedury karnej w Polsce w latach 1990–2002 (uwarunkowania założenia, perspektywy)* (Państwo i Prawo 2002, z. 5) przedstawia na wstępie krótki rys historyczny kryształizowania się współczesnego procesu karnego. Opracowanie stanowi omówienie reformy procedury karnej, począwszy od momentu wejścia w życie ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych. Autor prezentuje założenia oraz uwarunkowania związane z tą reformą, jak również analizuje perspektywy.

Ryszard Dębski w artykule *Współdziałanie przy przestępstwie indywidualnym w ujęciu nowego kodeksu karnego* (Państwo i Prawo 2002, z. 6) stwierdza, iż przestępstwa indywidualne nie są tworzone na podstawie jednej tylko metody, jak też wyodrębniane w oparciu o jedno kryterium. Autor przedstawia charakterystykę typów czynów zabronionych o zawężonym kręgu sprawców odwołując się do wyrażanych w literaturze tzw. niezależnych definicji przestępstw indywidualnych.

Pierre U. Tournier, *Więzienia w Europie — inflacja penitencjarna i przeludnienie* (Państwo i Prawo 2002, z. 7). Artykuł ten porusza problemy związane z przeludnieniem więzień w Europie. Komitet Ministrów Rady Europy dnia 30 września 1999 r. przyjął rekomendację dotyczącą tej kwestii, w której zawarto wiele propozycji zmierzających do zmniejszenia inflacji penitencjarnej. Ta właśnie rekomendacja stała się kanwą rozważań w niniejszym artykule. Autor wyjaśnia kwestie terminologiczne i metodologiczne celem opracowania wspólnego podejścia oraz języka do dyskusji. I tak, definiuje pojęcia przeludnienia i inflacji penitencjarnej. Następnie przedstawione zostały wyniki badań dotyczących zaplecza penitencjarnego i przeludnienia,

jakimi objęto 23 kraje. Jak wskazano, w większości krajów dochodzi do zwiększenia długości okresów pozbawienia wolności i to zjawisko właśnie tłumaczy inflację penitencjarną.

W artykule Michała Płachty *Polskie prawo karne a postanowienia Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego* (Państwo i Prawo 2002, z. 8) przedmiot rozważań stanowią najważniejsze problemy karnomaterialne, które pojawiają się w kontekście konkretnych postanowień i rozwiązań Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego. Autor zwraca uwagę na konieczność dokonania zmian w polskim prawie karnym, których celem jest dostosowanie naszego ustawodawstwa do rozwiązań i postanowień Statutu MTK. Jak wskazuje, zmiany będą niezbędne w trzech obszarach: a) części ogólnej Kodeksu karnego, b) kryminalizacji zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału, c) odpowiedzialności za przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości MTK. Następnie omówione zostały w sposób szczegółowy propozycje owych zmian.

Emil W. Pływaczewski w artykule *Przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy z perspektywy międzynarodowej* (Państwo i Prawo 2002, z. 8) prezentuje istotne wydarzenia na arenie międzynarodowej mające na celu przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy. Analiza sygnalizowanych w opracowaniu dokumentów, jak podkreśla autor, wskazuje na wzrost stopnia konkretyzacji zawartych w nich postanowień, a także rozszerzenie geograficzne kręgu uczestników i adresatów tych inicjatyw o multilateralnym charakterze. Ponadto, katalog organizacji oraz instytucji międzynarodowych zobowiązanych do przeciwdziałania zorganizowanej przestępczości i procederowi prania brudnych pieniędzy bądź zainteresowanych realizacją owego celu jest szeroki. E. W. Pływaczewski przykładowo wskazuje: Radę Europy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy, Radę Współpracy Celnej itd. Jego zdaniem ocena merytoryczna rozwiązań prawnych zawartych w sygnalizowanych w opracowaniu dokumentach, może prowadzić do wniosku, że „najbardziej oryginalne i twórcze regulacje wypracowane zostały na kanwie Konwencji ONZ przeciwko Niedozwolonemu Handlowi Narkotykami i Substancjami Psychotropowymi z 19 grudnia 1988 r.”

Teodor Szymanowski w artykule *Orzecznictwo w sprawach karnych w Polsce w świetle statystyki sądowej za rok 1997 oraz lata 1999–2001* (Państwo i Prawo 2002, z. 10) przedstawia analizę porównawczą orzecznictwa sądów karnych w 1997 r. oraz w latach 1999–2001 uwzględniają statystykę nieprawomocnych skazań. Na podstawie analizy danych sformułowane zostały m.in. następujące wnioski: a) nastąpił nieznaczny wzrost udziału najkrótszych kar pozbawienia wolności, b) zwiększył się udział najsurowszych

kar pozbawienia wolności, c) nastąpił wzrost kar pozbawienia wolności orzeczonych bez zawieszenia. Odnośnie do ogólnych tendencji określających politykę karną w Polsce w stosunku do całej przestępczości ostatnich lat autor stwierdza, iż: 1) wzrasta dominacja kary pozbawienia wolności spośród wszystkich kar, 2) nastąpił wzrost udziału bezwzględnie orzeczonych kar pozbawienia wolności, 3) wzrosła także liczba orzeczonych kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania. T. Szymanowski podkreśla, iż analiza danych przedstawionych w opracowaniu upoważnia do wyrażenia poglądu, że powtarzana często opinia, jakoby nowy kodeks przyniósł jedynie liberalizację represji za najpoważniejsze przestępstwa nie znajduje uzasadnienia w świetle tych informacji.

Rafał Kubiak w artykule *Zbieg kontratypu dozwolonego eksperymentu z innymi okolicznościami wyłączającymi bezprawność* (Państwo i Prawo 2002, z. 11) prezentuje na wstępie rozważania dotyczące sytuacji, gdy zachodzi zbieg kontratypów w ogóle, przyjmując za G. Jakobsem, iż w przypadku rozstrzygnięcia sporu o pierwszeństwo konkurencyjnych kontratypów, można zakładać, że w konkretnej sytuacji zastosowanie ma ta okoliczność wyłączająca bezprawność, która bardziej precyzyjnie reguluje usprawiedliwienie zachowania. Dalej omówione zostały szczegółowo: a) zbieg kontratypu dozwolonego ryzyka ze stanem wyższej konieczności, b) zbieg kontratypu dozwolonego eksperymentu i czynności leczniczych, c) zbieg kontratypu dozwolonego eksperymentu ze zgodą pokrzywdzonego. Poruszona została również kwestia potrzeby konstrukcji kontratypu konieczności gospodarczej. Autor przytacza poglądy wyrażane w odniesieniu do tego zagadnienia przypominając, iż rozważania dotyczące konieczności gospodarczej, jako kontratypu były prowadzone w realiach budowy ustroju socjalistycznego, odnosząc się do odpowiedzialności za przestępstwa niegospodarności. Natomiast obecnie, z uwagi na system gospodarczy, tak skonstruowany kontratyp wydaje się być zupełnie zbędny i nie odpowiada potrzebom prawa karnego.

Krystyna Pawlusiewicz i Bartosz Brożek artykuł *Prawo karne w świetle ekonomicznej teorii prawa (Uwagi krytyczne)* (Państwo i Prawo 2002, z. 12) rozpoczynają zarzutem pod adresem karnistów, iż wykazują oni daleko posunięty konserwatyzm, przejawiający się w przywiązaniu do wypracowanych przez lata kategorii pojęciowych i niechętnym sięganiu po współczesne koncepcje filozoficzno-prawne. I choć autorów takie nastawienie karnistów nie dziwi, to jednak sugerują, że uważna analiza niektórych propozycji filozoficzno-prawnych mogłaby przyczynić się do wzbogacenia doktryny prawno-karnej. Wychodząc z tego założenia autorzy przedstawiają rozważania na temat ujęcia prawa karnego proponowanego przez amerykańską szkołę Law

and Economics. Opracowanie niniejsze stanowi interesującą analizę ekonomicznej teorii prawa, z podstawową tezą owej teorii, iż: „prawo jest (powinno być) systemem efektywnym ekonomicznie.” K. Pawłusiewicz i B. Brożek przedstawiają rozmaite sposoby rozumienia tej tezy. I chociaż generalnie opowiadają się jako zwolennicy ekonomicznej teorii prawa, formułują pod jej adresem również zarzuty. Zarzut podstawowy: zbyt dużą wagę przywiązuje do niejasnej kategorii społecznego dobrobytu, a niewystarczająco uwzględnia kwestię konkretnego przypadku, który sędzia ma osadzić. W konkluzji czytamy, iż można przejąć pewne elementy tej teorii, choć z filozoficznego punktu widzenia bardziej spójne jest przyjęcie całości. Poza dyskusją, zdaniem autorów pozostaje natomiast fakt iż: „wiele spośród propozycji szkoły ekonomiczno–prawnej niesie ze sobą świeże, wzbogacające prawnokarną doktrynę spostrzeżenia”.

PROKURATURA I PRAWO

Andrzej Zachuta w artykule *Regres w miejsce postępu — czyli art. 214 § 1 k.p.k. po nowelizacji* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 5) poddaje analizie obowiązującą od dnia 1 stycznia 2001 r. nowelizację art. 214 § 1 k.p.k. Jego zdaniem, zmiana ta ma dalekosiężne skutki materialno–prawne i procesowe. Autor krytycznie ocenia zezwolenie na przeprowadzanie wywiadów środowiskowych przez kuratorów społecznych, stawiając pytanie o ich rzeczywiste możliwości do wypełniania ustawowego zadania. Jak wskazuje, zakres wywiadu jest bardzo szeroki i szczegółowy, co wymaga odpowiednich kwalifikacji. A. Zachuta przedstawia ponadto wiele innych uwag w kontekście znowelizowanego art. 214 § 1 k.p.k.

Błażej Kolasiński w artykule *Dyrektywy wymiaru kary wobec sprawców określonych w art. 65 k.k.* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 5) przytacza na wstępie uregulowania Kodeksu karnego z 1932 r. odnośnie do przestępcy zawodowego. Przypomina także rozwiązanie k.k. z 1969 r., w którym posługiwano się znamieniem „uczynienia sobie z popełnienia przestępstwa stałego źródła dochodu”. Autor zwraca uwagę na ustawy pozakodeksowe, w których znajdują się przepisy karne jako przestępstwa kwalifikowane, w przypadku gdy sprawca z ich popełnienia uczynił sobie stałe źródło dochodu. W tym kontekście stawia pytanie, czy będzie miał do nich zastosowanie art. 65 k.k. Autor analizuje także pojęcie „związku mającego na celu popełnienie przestępstw”. Wskazuje ponadto różnice między zorganizowaną grupą przestępczą a związkiem przestępczym. W artykule wskazane zostały także zasady

wymiaru kary, które należy stosować do sprawcy, w przypadku zaistnienia przesłanek z art. 65 k.k.

Tomasz Hajduk w artykule *Wypadki przestępstw mniejszej wagi (ze szczególnym uwzględnieniem kradzieży z włamaniem)* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 5) postanawia przyjrzeć się praktycznemu stosowaniu konstrukcji wypadku mniejszej wagi. Bliższa analiza zagadnienia dokonana została na przykładzie wypadków mniejszej wagi kradzieży z włamaniem, jakie wystąpiły w praktyce Sądu Rejonowego w Lublinie. Jako materiał badawczy posłużyły akta spraw rozpoznanych w latach 1999–2000 w trzech Wydziałach tegoż Sądu. Autor podkreśla, iż dla określenia okoliczności wpływających na przyjmowanie tzw. wypadku mniejszej wagi, niezbędne jest dokonanie przeglądu rozwoju tego pojęcia w polskim prawie karnym. Jak zauważa, rozbieżności interpretacyjne dotyczą przede wszystkim katalogu okoliczności, które wpływają na rozumienie wypadku mniejszej wagi w konkretnym stanie faktycznym. T. Hajduk zwraca nadto uwagę na sporna kwestię uznawania wypadków mniejszej wagi za typ uprzywilejowany bądź jedynie za szczególną przesłankę wymiaru kary. Dlatego w artykule przedstawione zostały najważniejsze problemy towarzyszące rozwojowi tego pojęcia, które mają wpływ na rozstrzygnięcie w konkretnym stanie faktycznym.

Zefiryn Jeleń w artykule *Pojęcie broni palnej* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 5) prezentuje szczegółowe rozważania dotyczące pojęcia broni palnej. Intencją tego opracowania sporządzonego dla celów praktycznych, jak wskazuje autor, było: „zasygnalizowanie niedostrzeganej przez wielu prokuratorów złożoności problematyki związanej z funkcjonowaniem pojęcia »broń palna« na tle przepisów kodeksu karnego oraz ustawy o broni i amunicji, a także zainspirowanie prokuratorów sporządzających akty oskarżenia oraz oceniających wyroki, w których problem ten występuje, do wnikliwszej analizy tego ustawowego określenia oraz przedstawienia wyczerpującej argumentacji mającej przemawiać za przyjęciem, że konkretny przedmiot stanowi rzeczywiście broń palną w rozumieniu określonego przepisu”. Praktyka prokuratorowska i sądowa w tym zakresie budzi bowiem zdaniem Z. Jelenia poważne zastrzeżenia. Chodzi o fakt, iż z reguły podejmowane rozstrzygnięcia nie są uzasadniane, co nie pozwala na kontrolę trafności rozumowania autora aktu oskarżenia, jak też w ślad za tym sądu. Autor postuluje więc, aby w konkretnym przypadku, gdy rzeczywiście występuje przedmiot stanowiący broń palną, prokurator wyczerpująco uzasadniał zajęte stanowisko, bez względu na to, który pogląd prawny przyjmuje, co otworzy sądowi pierwszej instancji możliwość podzielenia stanowiska prokuratora bądź przedstawienia własnego także z uzasadnieniem. Jak podkreśla: „Dopiero takie stanowisko sądu

I instancji będzie mogło być, ewentualnie, poddane wnikliwej kontroli odwoławczej, z możliwością utrzymania w mocy zaskarżonego wyroku lub jego zmiany”.

Stanisław Stachowiak w artykule *Przedmiotowe rozszerzenie oskarżenia w toku rozprawy głównej w polskim procesie karnym* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 6) rozważa na wstępie problem warunków dopuszczalności rozszerzenia oskarżenia, przytaczając poglądy doktryny. Katalog tych warunków jednakże, jego zdaniem, nie jest kompletny, dlatego wskazuje dodatkowe warunki. Autor zwraca ponadto uwagę m.in. na następujące kwestie: a) art. 398 § 1 k.p.k. nie obliguje oskarżyciela do rozszerzenia oskarżenia w sytuacji przewidzianej tym przepisem, b) unormowanie zawarte w art. 398 § 2 k.p.k. przewiduje, że w razie odroczenia rozprawy oskarżyciel wnosi nowy lub dodatkowy akt oskarżenia.

Ryszard A. Stefański w artykule *Karnoprocesowe aspekty zgody parlamentarzysty na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 6) prezentuje rozważania dotyczące immunitetu materialnego i formalnego w kontekście odpowiedzialności parlamentarzysty. W opracowaniu wskazane zostały skutki procesowe immunitetu parlamentarnego. Analizie poddano także kwestię zgody posła bądź senatora na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej. R.A. Stefański dokonuje oceny tejże instytucji, wskazując również jej zakres przedmiotowy. Ponadto omówione zostały: a) zbieg trybów wyrażenia zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej, b) forma wyrażenia zgody przez parlamentarzystę, c) karnoprocesowe skutki wyrażenia zgody.

Tomasz Grzegorzczak w artykule *Czynności wyjaśniające w sprawach o wykroczenia* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 6) definiuje na wstępie pojęcie „osoba podejrzana”. Wskazuje także różnice między dochodzeniem karnym a czynnościami wyjaśniającymi w sprawach o wykroczenia. Dalej omówione zostały kwestie szczegółowe odnośnie do czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia.

Maria Jeż-Ludwichowska, Dariusz Kala i Arkadiusz Lach w opracowaniu *Charakter prawny postępowania i środki przymusu w sprawach o wykroczenia* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 6) analizują problematykę charakteru prawnego postępowania w sprawach o wykroczenia. Przytaczają akty prawne, które miały istotny wpływ na kierunek ewolucji polskiego prawa wykroczeń. Autorzy prezentują pogląd, że skoro przedmiot postępowania w sprawach o wykroczenia stanowi kwestia odpowiedzialności karnej danej osoby za wykroczenie, to konsekwentnie postępowanie takie uważać należy za postępowanie karne. Szczegółowo omówione zostały także: a) zatrzyma-

nie osoby, b) przeszukanie, c) zatrzymanie przedmiotów, e) regulacja dotycząca kar porządkowych.

Zdzisław Muras w artykule *Bezwzględne przyczyny odwoławcze w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 6) wskazując na wyjątkowość konstrukcji bezwzględnych przyczyn odwoławczych w stosunku do innych podstaw zaskarżenia orzeczenia prezentuje ich charakterystykę. W opracowaniu dokonana została również skrótowa analiza i omówienie poszczególnych bezwzględnych przyczyn odwoławczych, wskazanych w art. 104 § 1 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Intencją autora było ogólne przedstawienie zagadnień związanych z bezwzględnymi przyczynami odwoławczymi na gruncie nowego Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Beata Ziorkiewicz w opracowaniu *Implementacja Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 6) poddaje analizie rozwiązania Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. Jak wskazano na wstępie, znaczna część przewidzianych w Konwencji mechanizmów walki z tą formą przestępczości w polskim prawie już funkcjonuje, jednakże nadal w odniesieniu do wielu kwestii zachodzi konieczność dostosowania regulacji krajowych. Autorka wskazuje na brak legalnej definicji przestępczości zorganizowanej i trudności związane ze zdefiniowaniem tego zjawiska. Wyjaśnia jednak pojęcie „zorganizowanej grupy przestępczej”, które już zostało w Konwencji zdefiniowane. B. Ziorkiewicz postuluje nadto rozważenie wprowadzenia do Kodeksu karnego definicji zorganizowanej grupy przestępczej, która byłaby zgodna z definicją konwencyjną. W dalszej części szczegółowo omówiony został obowiązek kryminalizacji określonych przestępstw, jaki przewiduje Konwencja, a więc: 1) udziału w zorganizowanej grupie przestępczej, 2) prania pieniędzy, 3) korupcji, 4) przestępstw przeciwko wymiarowi sprawiedliwości. Poruszone zostały ponadto kwestie: a) odpowiedzialności osób prawnych, b) współpracy międzynarodowej, c) rozporządzania skonfiskowanymi dochodami z przestępstwa oraz skonfiskowanym mieniem, d) ochrona świadków oraz ofiar przestępstw objętych zakresem Konwencji.

Brunon Hołyst w opracowaniu *Strach przed terroryzmem oraz jego psychologiczne i społeczne konsekwencje* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 7–8) analizuje zjawisko terroryzmu. I tak, wskazane zostały: a) stałe cechy terroru i terroryzmu jako zjawiska politycznego, b) nurty współczesnego terroryzmu, z uwzględnieniem różnych kryteriów, c) kwestia użycia broni biologicznej, d) niebezpieczeństwo zastosowania broni chemicznej. Autor podkre-

śla również, iż zamachy terrorystyczne z 2001 r. oraz udaremnione próby zamachów spowodowały wzrost zagrożenia wiktyimizacyjnego na nienotowaną dotąd skalę społeczną. W centrum zainteresowań badawczych odnośnie do zachowań ludzkich pojawiły się ponownie emocje doświadczane w stanach silnego zagrożenia: przerażenie, strach, panika. B. Hołyst szczegółowo analizuje reakcję strachu oraz zjawisko tzw. „syndromu pourazowego”, odwołując się w wyjaśnieniach również do poziomu struktur i procesów neurologicznych. Zwraca uwagę na rolę ciała migdałowatego i połączonych z nim obszarów mózgu, w kontekście odkrywania zagrożenia. Sygnalizuje ponadto czynnik religijny i roszczenia uniwersalistyczne trzech monoteistycznych religii. Poruszony został problem tolerancji i międzyreligijnego dialogu. Autor pesymistycznie postrzega możliwości zwalczania nowego rodzaju terroryzmu, zwłaszcza jeśli chodzi o Europę. Jak podkreśla, w Europie brak odpowiednika FBI czy służb wywiadowczych w postaci CIA w zakresie walki z terroryzmem.

Romuald Kmieciak w opracowaniu *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego — Izby Karnej w zakresie zagadnień kryminalistyczno-dowodowych w postępowaniu karnym (w latach 1997–2001)* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 7–8) przedstawia przegląd uchwał i orzeczeń Sądu Najwyższego Izby Karnej, uwzględniając zagadnienia z pogranicza kryminalistyki i prawa karnego, zwłaszcza procesowego. W opracowaniu omówiono następujące zagadnienia: a) eksperyment procesowy bez udziału biegłego; biegły konsultant procesowy; eksperyment procesowy a okazanie i ekspertyza psychologiczna, b) przesłanki przesłuchania świadka z udziałem biegłego psychologa lub biegłego lekarza (art. 192 § 2 k.p.k.), c) dopuszczalność badań osmologicznych w toku dochodzenia wstępnego, procesowe formy badań osmologicznych, d) świadek utajniony przesłuchiwany jako „świadek jawny”; dopuszczalność konfrontacji; niezbędność konfrontacji w sprawach skomplikowanych dowodowo, e) świadek utajniony; ekspertyza fizyczno-chemiczna; ekspertyza poligraficzna, znaczenie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dla wykładni prawa dowodowego, f) procesowa kontrola rozmów telefonicznych, zakres środków technicznych w postępowaniu karnym i w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych, g) pojęcie środka obezwładniającego — relacja między terminologią jurystyczną i kryminalistyczną.

Piotr Piszczek w artykule *Problematyka udziału oskarżonego pozbawionego wolności na rozprawie odwoławczej w orzecznictwie Sądu* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 7–8) podkreśla na wstępie potrzebę konfrontacji polskich uregulowań prawnych ze standardami europejskimi, z uwagi m.in. na naszą integrację ze strukturami europejskimi. To zresztą wiąże się z koniecznością przebudowy naszego systemu prawa celem dostosowania go do

wymagań europejskich. W świetle tego procesu autor ukazuje ewolucję poglądów Sądu Najwyższego na interpretację regulacji normatywnych dotyczących kwestii udziału oskarżonego pozbawionego wolności w rozprawie odwoławczej. W dalszej części P. Piszczek poddaje analizie treść orzeczeń Sądu Najwyższego, odnoszących się do wszystkich kodyfikacji karnoprocesowych, poczynawszy od Kodeksu postępowania karnego z 1928 r. jak twierdzi, nie można dokonywać oceny funkcjonujących obecnie rozwiązań (co do potencjalnych możliwości naruszenia praw człowieka) bez refleksji natury historycznej. Autor zwraca nadto uwagę, iż obszar analizy orzecznictwa Sądu Najwyższego objęty tematem tegoż opracowania pozwoli określić zagadnienia występujące w praktyce oraz sposób ich rozwiązania.

Ryszard A. Stefański w artykule *Przestępstwo niszczenia dokumentów (art. 276 k.k.)* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 7–8) poddaje analizie przestępstwo niszczenia dokumentów określone w art. 276 k.k. z uwagi na zmianę konstrukcji znamion owego przestępstwa. I tak, najpierw rozważa zagadnienie przedmiotu ochrony i strony podmiotowej. W dalszej części wyjaśnione zostały następujące pojęcia: a) dokument, b) zniszczenie, c) uszkodzenie, d) uczynienie bezużytecznym, e) ukrywanie, f) usuwanie, g) brak prawa do wyłącznego rozporządzenia. Następnie autor analizuje podmiot tego przestępstwa, stronę podmiotową oraz zbieg przepisów.

Janusz Kaczmarek i Magdalena Kierszka w artykule *Wąglikowe incydenty a polskie prawo karne* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 7–8) zwracają na wstępie uwagę, iż problemu możliwości umyślnego zakażenia szczepami bakterii wąglika nie należy bagatelizować, mimo iż zanotowane w Polsce przypadki nie miały na celu realnego zakażenia pokrzywdzonych. Autorzy analizują problematykę zastosowania przepisów Kodeksu karnego do takich zakażeń. Rozważane zostały dwie sytuacje: 1) użycie przez sprawcę nieszkodliwej substancji mającej jedynie imitować bakterie chorobotwórcze, 2) możliwość rzeczywistego wykorzystania takich bakterii. Problem naświetlony został ponadto od strony finansowej. Wskazano także projekt nowelizacji przewidujący penalizację zdarzeń odpowiadających omawianym zachowaniom.

Jacek Kosonoga w opracowaniu *Zakres gwarancji procesowych oskarżonego w postępowaniu w stosunku do nieobecnych (rozdział 19 k.k.s.)* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 7–8) podnosi, iż *ratio legis* postępowania w stosunku do nieobecnych jest oczywiste i znajduje swe teologiczne oraz praktyczne uzasadnienie, jednakże niektóre jego konstrukcje normatywne rodzą pewne wątpliwości. Autor zwraca uwagę na zakres uprawnień oskarżonego, w szczególności na możliwość realizacji gwarancji procesowych wynikających z Konstytucji, norm traktatowych, jak również poszczególnych instytu-

cji procesowych. Na sytuację procesową oskarżonego można spojrzeć ponadto przez pryzmat naczelných zasad procesowych, co zdaniem J. Kosonogi prowadzi do interesujących wniosków. Autor stwierdza, iż przedstawione w opracowaniu: „odrębności postępowania w stosunku do nieobecnych prowadzą do konstatacji, iż redukcja zwykłego trybu procesowego jest w tym przypadku zasadnicza. Taki stan rzeczy oznacza istotne pogorszenie sytuacji procesowej oskarżonego. Ograniczenia jego gwarancji procesowych są tak daleko idące, iż uprawnione jest postawienie pytania o zgodność tego trybu procesowego z Konstytucją RP oraz postanowieniami Europejskiej Konwencji o ochronie Praw Człowieka i Obywatela i Międzynarodowego Paktu Praw Politycznych i Obywatelskich”. J. Kosonoga wyraża zrozumienie, że postępowanie w stosunku do nieobecnych stanowi trudną sztukę kompromisu pomiędzy interesami fiskalnymi skarbu państwa i potrzebami praktyki a gwarancjami oskarżonego. Zadaje jednak pytanie, czy ustawodawca zachował w tej materii właściwe proporcje, czy aby nie doszło do zbytnej jednak redukcji gwarancji oskarżonego.

Krzysztof Poklewski-Kozieł w artykule *Belgijska ustawa o eutanazji i projekt takiej ustawy w parlamencie Francji* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 7–8) przedstawia szczegółową analizę belgijskiej ustawy o eutanazji uchwalonej dnia 16 maja 2002 r. Prezentacja treści tego aktu legislacyjnego oraz projektu przygotowanego we Francji, ma na celu jedyni pokazanie ogarniającej Europę Zachodnią tendencji do wprowadzania depenalizacji eutanazji dokonywanej przez lekarzy przy zachowaniu określonych warunków. Autor przypomina debatę parlamentarną, jaka poprzedzała uchwalenie w Belgii tejże ustawy. Przytacza ponadto sens argumentów przemawiających za jej uchwaleniem. Jak zauważa K. Poklewski-Kozieł ustawę belgijską i projekt francuski łączy ważny element: „zamiar ustanowienia powszechnego uprawnienia do domagania się, w określonych warunkach, przerwania życia przez lekarza, który — jeżeli spełnia to żądanie z zachowaniem przez ustawę wskazanych warunków — nie ponosi odpowiedzialności karnej”.

Oktawia Górniok w artykule *„Niekorzystne rozporządzenie” i „cudze mienie” jako znamiona przestępstwa oszustwa (na tle niektórych sposobów wyłudzeń nieruchomości)* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 9) zauważa, iż najtrwalszą cechą dokonywanych oszustw jest zmienność ich kształtów. Zdaniem autorki stany faktyczne, które rodzą wątpliwości interpretacyjne dotyczące „niekorzystnego rozporządzenia” i „cudzego mienia” jako znamion przestępstwa oszustwa nie wiążą się ze zmianami we współczesnej rzeczywistości gospodarczej, lecz „pasożytują na konsekwencjach tragicznych wydarzeń ostatniej wojny i innych wydarzeń losowych, w połączeniu

z istniejącym stanem dokumentacji własnościowej nieruchomości”. W artykule dokonano interpretacji pojęć: „niekorzystne rozporządzenie” i „cudze mienie”, jako znamion przestępstwa oszustwa, uwzględniając *ratio legis* przepisu. O. Górniok eliminuje wątpliwości pojawiające się na tle podanych stanów faktycznych.

Przemysław Palka w artykule *Błąd co do prawnej oceny czynu (error iuris) — art. 30 k.k.* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 9) poddaje analizie błąd określony w art. 30 k.k. na podkreślenie, zdaniem autora, zasługuje oparcie regulacji błędu co do prawa na założeniach normatywnej teorii winy. Dlatego też, aby przypisać sprawcy zawinienie, niezbędna jest analiza zachowania sprawcy, który pozostaje: „w błędzie na płaszczyźnie powinności posiadania odpowiedniej wiedzy o obowiązującym stanie prawnym (kryterium obiektywne) i możliwości rozpoznania błędu, a tym samym jego uniknięcia (kryterium subiektywne)”. Jak zauważa, kategoria „powinności” stanowi obiektywną miarę ustaloną według normatywu obowiązującego każdego obywatela podejmującego zachowanie, z którym związana jest możliwość popełnienia czynu zabronionego. A zatem jądro rozważań dotyczących błędu co do prawa, jego zdaniem, sprowadza się „do okoliczności wpływających na brak powinności i (lub) możliwości uniknięcia błędu — tym samym przesadzających o nieświadomości bezprawności czynu”. W artykule poruszona została także kwestia popełnienia przestępstwa przez cudzoziemca, w kontekście zakresu powinności znajomości prawa. Zwrócono nadto uwagę na kontrowersje, jakie wzbudzała kwestia stosowania przepisów o błędzie co do prawa w przypadku przestępstw nieumyślnych.

Janusz Kasprzycki w artykule *Racje tworzenia typu kwalifikowanego przestępstwa zabójstwa* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 9) przypomina na wstępie zagadnienia związane z typizacją przestępstw, rodzajami typów przestępstw oraz samym pojęciem typu kwalifikowanego. Autor podejmuje rozważania nad celowością funkcjonowania typów kwalifikowanych zabójstwa w kontekście propozycji skreślenia przepisu statuującego te rodzajowe odmiany zabójstwa. Jak zauważa, należy zastanowić się, czy rezygnacja z kwalifikowanych typów zabójstwa nie jest zbyt pochopna. I chociaż autor dostrzega kontrowersje, jakie wzbudza niekiedy stosowanie kwalifikowanych typów przestępstwa, to jednak jest przeciwny tak szybkiej rezygnacji z tychże unormowań. Jak twierdzi, problem ten wymaga zastanowienia się i przede wszystkim rzeczowej dyskusji szerszego gremium. Konieczne jest również przeprowadzenie bilansu zysków i strat związanych z funkcjonowaniem typów kwalifikowanych zabójstwa. J. Kasprzycki obawia się ponadto reakcji społecznej na skreślenie z Kodeksu karnego tych odmian zabójstw, zwłaszcza

cza w kontekście lansowania poglądu o konieczności zaostrożenia represyjności w ogóle.

Krzysztof Sakowski w opracowaniu *Legalność eksperymentu medycznego* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 9) przedstawia rozważania dotyczące legalności eksperymentu medycznego. Na wstępie analizuje zakres regulacji oraz kwestię podziału eksperymentów na lecznicze i badawcze. W dalszej części poruszone zostało zagadnienie zgody, jako kluczowy element problematyki prawnej eksperymentu medycznego. Autor prezentuje ponadto uwagi dotyczące: a) kontroli ryzyka w przypadku eksperymentów, b) kwestii odpowiedzialności karnej osoby prowadzącej eksperyment medyczny.

Barbara Nita w artykule *Przedmiotowy zakres podsłuchu procesowego* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 9) prezentuje rozważania odnoszące się do podsłuchu procesowego. Na wstępie omówiony został podział na podsłuch procesowy i pozaprocessowy. Jak podkreśla autorka, analiza uregulowań zawartych w rozdziale 26 Kodeksu postępowania karnego prowadzi do wniosku, iż wyróżnić należy ponadto podsłuch telekomunikacyjny oraz inwigilacyjny. W kwestii zakresu przedmiotowego podsłuchu procesowego, przytoczony został pogląd Sądu Najwyższego, który zwracał uwagę na konieczność ochrony prawa do prywatności, uznając za niedopuszczalną nieskrępowaną ingerencję organów państwa w życie obywateli. Autorka przypomina ponadto stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, który wielokrotnie podkreślał, iż przy ograniczaniu praw jednostki zachodzi konieczność uwzględniania zasady proporcjonalności, która wymaga odpowiednio wyważenia wagi interesu publicznego oraz interesów naruszonych przez ograniczenie danego prawa. B. Nita stwierdza także, iż istniejące w doktrynie wątpliwości co do zakresu przedmiotowego art. 241 k.p.k. wynikają m.in. z posłużenia się w tym przepisie zwrotem „przekaz informacji”.

Łukasz Gramza w artykule *Wykorzystanie tajemnicy bankowej w procesie karnym* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 9) definiuje na wstępie pojęcie tajemnicy bankowej. Dalej przedstawione zostały rozważania dotyczące następujących zagadnień: a) prawne podstawy dostępu organów procesowych do informacji objętych tajemnicą bankową, b) tryb żądania udzielenia informacji i zasady ich wykorzystania w procesie. Autor zastanawia się również nad tym, czy bank nie jest przypadkiem ofiarą swych uprawnień. Ł. Gramza omawia nadto próby rozwiązania problemu przy zachowaniu autonomii zakresów regulacji przepisów prawa bankowego i procedury karnej. Przedstawia także postulaty *de lege ferenda*, w kwestii organów postępowania karnego do informacji stanowiącej tajemnicę bankową.

Martin Niemöller w artykule *Nadużycie prawa w procesie karnym* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 9) analizuje problematykę nadużycia prawa w procesie karnym, uwzględniając niemieckie unormowania karnoprocesowe. Autor twierdzi, iż w procesie karnym istnieje ogólny i obwarowany sankcjami zakaz nadużywania prawa, jednakże zakres tego zakazu jest dość ograniczony. W artykule wskazano m.in. przypadek angielskiego oskarżonego, który przed sądem w Pradze wygłaszał swą mowę obrończą przez 5 dni i 22 godziny. Rozważone zostały również możliwości postępowania w takich przypadkach.

Andrzej Baładynowicz w artykule *Przestępczość kobiet w środowisku miejskim* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 10) przedstawia rozważania, których celem jest zbadanie nowych trendów w literaturze w odniesieniu do kobiet, jak również dostrzeżenie różnic między przestępczością kobiet i mężczyzn. Jak zaznacza autorka — „z włączeniem różnic w stylach życia, co do których można założyć, że są kryminologicznie znaczące”. A. Baładynowicz zastanawia się m.in. dlaczego między przestępczością kobiet i mężczyzn istnieją różnice oraz czy teorie kryminologiczne są generalnie przydatne. Na płaszczyźnie przestępczości kobiet poruszone zostały takie kwestie jak: a) przyjaciele i bandy, b) destrukcje i autodestrukcje, c) wina i wstyd, d) używki, e) strach, f) podejmowanie ryzyka. Przedstawione zostały także badania dotyczące wykorzystania czasu. Autorka podnosi nadto problematykę kobiet w środowisku wielkiego miasta, ról płciowych oraz zagadnienie seksualności i kontroli. Analizie poddano także przestępstwa popełniane przeciwko kobietom.

Krystyna Daszkiewicz w artykule *Dozór fakultatywny i obligatoryjny* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 10) odrzuca tezę Sądu Najwyższego, zgodnie z którą każdy skazany także „multirecydywista”, wobec którego orzeczono dozór obligatoryjny na podstawie art. 73 § 2 k.k., może być od tego dozoru zwolniony na podstawie art. 74 § 2 k.k. Przedstawione zostały ponadto argumenty przemawiające za odrzuceniem tej tezy.

Piotr Kardas w opracowaniu *Regulacja współdziałania przestępczego jako podstawa zwalczania przestępczości zorganizowanej* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 10) zauważa, iż nastąpiło znaczne poszerzenie zakresu popełniania przestępstwa w formie zorganizowanej, a organy stosujące prawo w wielu przypadkach pozostają bezradne z uwagi na brak adekwatnych instrumentów prawnych. Jak wskazuje, ta „niemożność podjęcia skutecznej reakcji na przestępczość zorganizowaną opartej na tradycyjnych instrumentach prawnokarnych wynika jak podkreśla się ze specyfiki popełniania przestępstw w formie zorganizowanej, która znacznie utrudnia, a w prawnych przypadkach wręcz uniemożliwia uzyskanie przez organy procesowe dowodów umożliwiających przypisanie przestępstwa osobom znajdującym się

w określonych miejscach struktury zorganizowanej grupy przestępczej”. P. Kardas podejmuje próbę opisu prawnokarnych środków służących zwalczaniu przestępczości zorganizowanej, dzieląc przedmiot rozważań na dwie części. Opracowanie niniejsze stanowi analizę istniejących już w polskim prawie karnym materialnym instrumentów mających charakter ogólny, które mogą jednak służyć do ścigania i zwalczania przestępczości zorganizowanej. Przy czym zakres tej analizy ograniczony został tylko do regulacji związanych z fenomenem współdziałania wielu osób w popełnieniu przestępstwa.

Józef Wójcikiewicz w artykule *Polska registratura DNA* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 11) analizuje regulację prawną dotyczącą statusu registratury DNA w Polsce. Zdaniem autora wątpliwości nasuwa unormowanie następujących kwestii: a) statusu dawców profili, b) zasad pobierania próbek, c) przechowywania danych w bazie, d) usuwania danych, e) fakt przyznania przez ustawę tak istotnych kompetencji Komendantowi Głównemu Policji. Następnie omówione zostały szczegółowo wskazane zagadnienia. W artykule przedstawiono także rozwiązania przyjęte przez systemy prawne innych państw, a w szczególności Stanów Zjednoczonych, Kanady, Wielkiej Brytanii oraz Niemiec. J. Wójcikiewicz krytycznie ocenia nowelizację z lipca 2001 r. ustawy o Policji twierdząc, iż nie rozwiązuje ona problemu unormowania statusu registratury DNA w Polsce. Ponadto przytacza wysuwane w dyskusji postulaty, mogące poprawić istniejącą sytuację. Jak twierdzi, w Polsce „nie stworzono warunków do optymalnego wykorzystania możliwości, jakie oferują bazy danych DNA.”

Roman Mądro i Grzegorz Teresiński w opracowaniu *Rola dokumentacji medycznej w opiniowaniu sądowo-lekarskim* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 11) prezentują uwagi w kontekście możliwości wykorzystania dokumentacji lekarskiej w trakcie postępowania karnego. Sposób prowadzenia dokumentacji medycznej, jak podkreślają, rzutuje „na szersze pole prawnych uwarunkowań egzystencji człowieka w społeczeństwie”. W opracowaniu omówione zostały następujące zagadnienia: a) przepisy regulujące prowadzenie dokumentacji medycznej, b) rodzaje dokumentacji medycznej, c) zasady prowadzenia oraz udostępniania dokumentacji medycznej organom procesowym, d) możliwości weryfikacji wiarygodności dokumentacji medycznej, e) wady dokumentacji medycznej i wynikające z tego wybrane implikacje orzecznicze. W obrębie tego ostatniego zagadnienia zwracają uwagę na niebezpieczeństwo związane z opiniowaniem na podstawie skrótovej lub niepełnej dokumentacji medycznej oraz na problem weryfikacji i obiektywizacji rozpoznawstw stawianych na podstawie wywiadu lekarskiego. Autorzy wyrażają nadzieję, iż wskazane w artykule uwagi i postulaty przybliżą zagrożenia, jakie

stwarza posługiwanie się niewłaściwą dokumentacją medyczną w postępowaniu dowodowym oraz „pozwolą na optymalne wykorzystanie istniejących, a często niedocenianych możliwości poszerzenia zakresu wnioskowania i/lub zmniejszenia ryzyka popełnienia błędu w ocenie stanu faktycznego w przypadkach dotyczących szeroko pojętych prawnych aspektów zdrowia ludzkiego.”

Artykuł Jerzego Skorupki *Pojęcie środków płatniczych w art. 310 k.k.* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 11) stanowi próbę zdefiniowania pojęcia „środki płatnicze” zawartego w art. 310 k.k. Jak zauważa autor, w obowiązującym prawie karnym, również skarbowym, nie ma ogólnej definicji tego pojęcia. J. Skorupka zwraca uwagę, iż wykładnia terminu „środki płatnicze” z art. 310 k.k. musi uwzględniać dyrektywy wynikające z zasady *nullum crimen sine lege*. Dlatego twierdzi, że przyjmowanie, iż środki płatnicze z art. 310 k.k., to te przedmioty, które ujęto w art. 2 ust. 1 pkt 9 prawa dewizowego, pozostaje w sprzeczności z tą właśnie zasadą. Autor podkreśla, że ze względu na tę okoliczność, jak również niejednoznaczne rezultaty wykładni systemowej pojęcia środki płatnicze, należy stosować wykładnię funkcjonalną. Podsumowując stwierdza, że: „Mając na uwadze przedmiot ochrony art. 310 k.k., do środków płatniczych będzie można zaliczyć tylko takie, których funkcja zapłaty jest nieograniczona. Z tych powodów pod ochronę tego przepisu nie będą podpadały takie »środki płatnicze«, które umożliwiają dokonanie zapłaty jednemu wierzycielowi, bądź zapłaty kilku wierzycielom z jednego tytułu.”

Tomasz Razowski w artykule *Zwrot sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego — art. 397 k.p.k.* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 11) podejmuje próbę prześledzenia argumentów, jakie przemawiają za akceptacją, ale także negacją dalszego funkcjonowania instytucji zwrotu sprawy z rozprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego, w związku z projektem nowelizacji przewidującej skreślenie art. 397 z Kodeksu postępowania karnego. Autor zwraca uwagę na ewentualne skutki owej koncepcji skreślenia na gruncie zasady prawdy materialnej oraz dyrektywy trafnej represji karnej. Zgodnie z poglądami T. Razowskiego: a) rezygnacja z tej karnoprosesowej instytucji może *in concreto* skutkować niemożnością oparcia rozstrzygnięcia przez sąd na prawdziwych ustaleniach faktycznych, b) zarzut, iż prokuratorzy po prawomocnym zwrocie sprawy z rozprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego z reguły wydają postanowienia o umorzeniu postępowania przygotowawczego w tych sprawach, jest zarzutem kierowanym nie pod adresem istoty i charakteru analizowanej instytucji procesowej, lecz bardziej na postępowanie prokuratorów, c) zachodzi konieczność zwrócenia uwagi na podnoszony już zarzut, że „instytucja zwrotu sprawy z rozprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego sta-

nowi łatwą drogę ku swoistemu uniknięciu przez sąd wydania niepożądanego wyroku uniewinniającego”, d) Kodeks postępowania karnego z 1997 r., który zmienił konstrukcję analizowanej instytucji w istotny sposób obowiązuje dość krótko, co stanowi jedną „z okoliczności warunkujących narastające wokół niego kontrowersje, tudzież powodujących nieprawidłowości w stosowaniu zawartych w nim przepisów prawa”.

Danuta Tarnowska w artykule *Pozaprocesowa funkcja środków zapobiegawczych* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 11) zauważa, iż zmiana Kodeksu postępowania karnego przyniosła także zmianę funkcji środków zapobiegawczych. Nową, nieznaną k.p.k. z 1969 r. funkcję polegającą na stosowaniu środków zapobiegawczych ze względu na obawę popełnienia przez podejrzanego (oskarżonego) nowego przestępstwa wprowadzają przepisy art. 249 § 1 oraz art. 258 § 3 k.p.k. Zdaniem autorki, ustawodawca wprawdzie podkreśla w tych przepisach, że stosowanie tej podstawy winno mieć wyjątkowy charakter, uzasadniony przede wszystkim tym, iż oskarżony groził popełnieniem danego przestępstwa, to jednak regulacja taka: „pociąga za sobą niebezpieczeństwo przekształcenia środków zapobiegawczych w surogat kary kryminalnej, a przede wszystkim środek ochrony społeczeństwa przed przestępczością”. W opracowaniu przytoczone zostało uzasadnienie Komisji do Spraw Reformy Prawa Karnego dotyczące wprowadzenia do ustawy, jako samodzielnej podstawy stosowania środków zapobiegawczych obawy przyszłej działalności oskarżonego. W tym kontekście D. Tarnowska stawia jednakże pytanie, czy można dopuszczać, aby: „środki zapobiegawcze spełniały rolę środków służących zwalczaniu przestępczości i w pewnym stopniu stanowiły wyprzedzenie kary kryminalnej”. Autorka krytycznie ocenia analizowaną zmianę twierdząc m.in., iż: a) uznanie środków zapobiegawczych za swoisty środek ochrony społeczeństwa przed przestępczością może zostać odebrany przez środowiska przestępcze jako przejaw słabości organów ścigania, które nie dysponują innymi środkami, aby walczyć z nasilającą się przestępczością, b) może to zostać uznane jako ściganie zamiarów, c) stosowanie środków zapobiegawczych w celach prewencyjnych bez jednoczesnego istnienia uzasadnionej obawy uchylania się oskarżonego od wymiaru sprawiedliwości, w rzeczywistości zmienia procesowy charakter tych środków, czyniąc z nich w gruncie rzeczy środki swoistej represji karnej. Dlatego też D. Tarnowska zdecydowanie opowiada się za niestosowaniem środków zapobiegawczych w celach prewencyjnych.

Krzysztof Grabowski i Wojciech Filipkowski w opracowaniu *Rola domów maklerskich w przeciwdziałaniu praniu pieniędzy* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 11) zauważają, iż ustawa o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do

obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych bądź nieujawnionych źródeł wprowadza pewne nowe obowiązki dla domów maklerskich. Zdaniem autorów, przy realizacji postanowień niniejszej ustawy należy przyjąć pewne podstawowe założenia. Autorzy prezentują rozważania mające na celu wskazanie problemów, mogących powstać w toku wykonywania przez domy maklerskie obowiązków jakie wynikają z ustawy.

Stanisław Stachowiak w artykule *Wniosek o ukaranie w ujęciu kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 12) poddaje analizie tytułowe zagadnienie, zwracając uwagę m.in. na: a) zakres pojęcia oskarżyciel publiczny, b) kwestię czy impuls procesowy w postaci skargi uprawnionego oskarżyciela występować musi jedynie w momencie rozpoczęcia postępowania sądowego, czy również w dalszych jego fazach, c) kontrolę formalną wniosku o ukaranie, c) unormowanie zawarte w przepisie art. 58 k.p.w.

Opracowanie Marka Kulika *Dotychczasowe nowelizacje kodeksu karnego z 1997 r.* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 12) stanowi przegląd dotychczasowych nowelizacji aktualnie obowiązującego Kodeksu karnego. Na wstępie zwraca uwagę na okoliczność, iż szybkie nowelizowanie świeżo wprowadzonych regulacji niekoniecznie stanowić musi uzasadniony zabieg. Porusza także trudne do ustalenia stanowisko w kwestii, czy kodeks ten jest nadmierne liberalny, czy też nie. Dalej omówione zostały w sposób szczegółowy zmiany, jakie przeprowadzono. Podsumowując M. Kulik stwierdza, iż Kodeks karny wymaga poważniejszej nowelizacji, mającej jednak kompleksowy charakter. Kontynuowanie bowiem procesu „punktowych” zmian Kodeksu karnego, zdaniem autora, jest najgorszym rozwiązaniem.

Krzysztof Karsznicki w artykule *Handel kobietami w świetle spraw karnych* (Prokuratura i Prawo 2002, nr 12) zwraca uwagę na problematykę handlu kobietami, podkreślając rozmiary tego zjawiska. Na wstępie poddaje analizie stan prawny dotyczący tej kwestii oraz postępowania prowadzone w latach 1995–2001. Dokonano charakterystyki: a) osób pokrzywdzonych, b) podejrzanych zaangażowanych w handel. Autor przedstawia także pozycję prawną ofiary w postępowaniu karnym. W dalszej części omówione zostało ustawodawstwo Holandii, Belgii i Niemiec dotyczące kwestii handlu ludźmi. Podkreślono także rolę organizacji pozarządowych, działających na rzecz kobiet — ofiar prostytucji i handlu. Na przykładzie Niemiec omówiono konfiskatę i przepadek mienia, jako środki w walce z grupami przestępczymi, które czerpią zyski z handlu kobietami.

PRZEGLĄD SĄDOWY

Tomasz Oczkowski i Jerzy Lachowski w artykule *Sporne problemy wykładni przepisów o przestępstwie nadużycia zaufania (uwagi de lege lata i de lege ferenda)* (Przeгляд Sądowy 2002, nr 5) poddają analizie przestępstwo nadużycia zaufania ujęte w art. 296 k.k. na wstępie omówiona została problematyka podmiotu tego przestępstwa. Dalej autorzy prezentują rozważania dotyczące: a) nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązku, b) wyrządzenia szkody majątkowej. Poruszony został także problem strony podmiotowej i typów kwalifikowanych. Na koniec T. Oczkowski i J. Lachowski przedstawiają uwagi dotyczące ustawowej klauzuli niekaralności oraz zgody pokrzywdzonego jako okoliczności wyłączającej bezprawność czynu.

Piotr Kardas w opracowaniu *Odpowiedzialność karna za łapownictwo (rozważania na tle projektowanych nowelizacji kodeksu karnego)* (Przeгляд Sądowy 2002, nr 7–8) prezentuje rozważania dotyczące trzech kategorii problemów: a) zagadnienia ustawowego zdefiniowania zakresu znaczeniowego pojęcia „osoba pełniąca funkcję publiczną”, b) rozciągnięcia odpowiedzialności za łapownictwo bierno i czynne na osoby pełniące funkcję publiczną w innym państwie bądź organizacji międzynarodowej, c) wprowadzenia szczególnej podstawy służącej przełamaniu solidarności między wręczającym a przyjmującym łapówkę.

RUCH PRAWNICZY, EKONOMICZNY I SOCJOLOGICZNY

Łukasz Pohl w artykule *Przestępstwo upozorowania wypadku ubezpieczeniowego a przestępstwo oszustwa* (Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2002, z. 3) podejmuje rozważania, których celem jest rozstrzygnięcie, czy między art. 298 k.k. (przestępstwo upozorowania wypadku ubezpieczeniowego) a art. 286 k.k. (przestępstwo oszustwa) zachodzi zbieg przepisów ustawy, czy zbieg przestępstw. Jak podkreśla, konsekwencją poczynienia odpowiednich ustaleń w tym zakresie będzie wskazanie, w jakiej postaci wystąpi tenże zbieg, co pozwoli na przedstawienie jego implikacji w ramach wymiaru kary. Ł. Pohl w podsumowaniu przyjmuje realny zbieg przestępstw, zakładający wymierzenie kar za zbiegające się przestępstwa upozorowania wypadku ubezpieczeniowego i oszustwa, a następnie odpowiednie łączenie ich w karze łącznej. Jak wskazuje, takie rozwiązanie pozwoli również rozpoznać rzeczywistą skalę zjawiska oszustw ubezpieczeniowych.

WOJSKOWY PRZEGLĄD PRAWNICZY

Bolesław Kurzępa w artykule *Zakazy wykorzystania dowodów w procesie karnym* (Wojskowy Przeгляд Prawniczy 2002, nr 2) porusza problematykę wykorzystania nielegalnych dowodów w procesie karnym. Jak stwierdza autor, eliminacja nielegalnych dowodów z procesu karnego nie może następować automatycznie; każdorazowo powinna być poprzedzona wnikliwą analizą pod kątem naruszenia konkretnego zakazu dowodowego, ale także wagi uchybienia i jego wpływu na całość postępowania. Analizie poddaje także możliwość wykorzystania dowodu określanego „owocem zatrutego drzewa”, z uwzględnieniem rozwiązań przyjmowanych w innych państwach. I tak, przedstawia regulację angielskiego prawa procesowego, niemieckiego oraz austriackiego. Przytacza nadto orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Schenk przeciwko Szwajcarii. Jeżeli chodzi o polską procedurę jak zauważa B. Kurzępa, brak przepisu eliminującego z podstawy ustaleń faktycznych dowody „pośrednio nielegalne”. Przedstawione zostały zatem poglądy doktryny odnośnie do omawianej kwestii.

Dorota Skrzyńska w artykule *Zobowiązanie do zwrotu korzyści na rzecz Skarbu Państwa przez podmiot określony w art. 52 k.k.* (Wojskowy Przeгляд Prawniczy 2002, nr 2) zwraca uwagę, iż prawo karne wkracza coraz bardziej w dziedzinę zastrzeżoną dotąd dla prawa cywilnego. Stanowi to, zdaniem autorki „efekt próby skumulowania celów karnych oraz odszkodowawczych w jednym postępowaniu, przy okazji postępowania karnego”. D. Skrzyńska dostrzega okoliczności stojące na przeszkodzie stwierdzeniu, iż środek reakcji określony w art. 52 k.k. jest środkiem karnym. W artykule przytoczone zostały argumenty przemawiające przeciw traktowaniu instytucji z art. 52 k.k. jako środka karnego. Autorka podkreśla ponadto zmianę nazwy „kary dodatkowe” na „środki karne” oraz wynikające z niej konsekwencje. Zastanawia się również nad rodzajem odpowiedzialności z art. 52 k.k. wnioskując, iż jest to odpowiedzialność karna, tworzy jednak nową jej grupę, a mianowicie odpowiedzialność karną niesprawczą.

Marek Siwek w artykule *Wyłączenie sędziego na wniosek w Kodeksie postępowania karnego* (Wojskowy Przeгляд Prawniczy 2002, nr 2) przedstawia rozważania dotyczące problematyki wyłączenia sędziego w Kodeksie postępowania karnego. Jak zauważa, jest to instytucja która ma zapobiec nieprawidłowościom w postępowaniu karnym. Autor analizuje aktualną regulację w tym zakresie podkreślając, iż stan prawny w tej materii uległ zasadniczej zmianie.

Katarzyna Laskowska w opracowaniu *Kryminologiczne aspekty współczesnej przestępczości zorganizowanej w Polsce* (Wojskowy Przegląd Prawniczy 2002, nr 3) zwraca na wstępie uwagę na niejednoznaczność pojęcia „przestępczość zorganizowana”. Dalej omówione zostały następujące zagadnienia: a) formy organizacyjne przestępczości zorganizowanej, b) uwarunkowania przestępczości zorganizowanej w Polsce, c) historia grupy pruszkowskiej (gangu), d) zjawiska charakteryzujące polskie grupy zorganizowane, e) przejawy działalności zorganizowanych grup przestępczych, f) trudności w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej w Polsce. Autorka podkreśla również problem związany z sytuacją, iż państwo nie jest w stanie pozbawić przestępców korzyści finansowych osiągniętych dzięki przestępstwom nawet osadzając ich w więzieniach. Tego aspektu, zdaniem K. Laskowskiej nie należy lekceważyć, a państwo powinno mieć jasną strategię w tej sprawie.

Ryszard A. Stefański w artykule *Uchylenie się świadka od odpowiedzi na pytanie (art. 183 § 1 k.p.k.)* (Wojskowy Przegląd Prawniczy 2002, nr 3) poddaje analizie kwestię uchylenia się świadka od odpowiedzi na pytanie. I tak, kolejno omówione zostały: a) uzasadnienie prawa do uchylenia się od odpowiedzialności na pytanie, b) świadkowie uprawnieni do uchylenia się od odpowiedzi na pytanie, c) rodzaj odpowiedzialności, d) zakres uchylenia się od odpowiedzi na pytanie, e) podstawa uchylenia się od odpowiedzi na pytanie, f) pouczenie o prawie uchylenia się od odpowiedzi.

Józef Gurgul w artykule *Osobowe aspekty oględzin miejsca i zwłok* (Wojskowy Przegląd Prawniczy 2002, nr 3) opowiada się za dwoma doniosłymi czynnikami sprawczymi sukcesu poznawczego w śledztwie, a mianowicie: „a) identyfikowaniem się profesjonalnych pod każdym względem prokuratorów, policjantów, specjalistów i biegłych z ideałami wymiaru sprawiedliwości, b) technicznym wyposażeniem, środkami i metodami, jakimi posługują się wymienione podmioty na miejscu zdarzenia *sensu largissimo*. Jak zauważa, wymusza to dyskusję o liczebności, składzie oraz kwalifikacjach zawodowych osób badających owe miejsce. Przytacza także poglądy, jakie przyjmowano w historii w odniesieniu do tego problemu. Dalej omawia szczegółowo zagadnienie składu grupy oględzinowej w świetle przepisów, uwzględniając także przepisy relatywnie dookreślające skład grupy oględzinowej. Zwrócona została nadto uwaga na ciągłą aktualność analizy instytucji kierowania zespołem oględzinowym. Autor prezentuje także rozważania na temat formowania grupy oględzinowej.

AGNIESZKA BARCZAK-OPLUSTIL

PRZEGLĄD ORZECZNICTWA SĄDU NAJWYŻSZEGO I SĄDÓW APELACYJNYCH

ART. 12 K.K. I ART. 91 K.K.
— CZYN CIĄGŁY I CIĄG PRZESTĘPSTW

Konstrukcja przestępstwa ciągłego, występująca na gruncie Kodeksu karnego z 1969 r., była jedną z najbardziej spornych i wieloznacznie rozumianych instytucji w doktrynie prawa karnego. U podstaw kontrowersji leżał fakt, iż obejmowała ona swym zakresem dwie kategorie zachowań, w stosunku do których trudno było znaleźć wspólny mianownik. Wypracowano zasadniczo dwie koncepcje przestępstwa ciągłego: jednoczynową, zgodnie z którą (w uproszczeniu) sprawca wielu zachowań w znaczeniu naturalnym wyczerpuje nimi znamiona jednego typu czynu zabronionego, gdy działa w z góry podjętym zamiarze lub w wykorzystaniu tej samej sytuacji oraz tzw. wieloczynową, stanowiącą, iż sprawca wieloma zachowaniami w znaczeniu naturalnym wyczerpuje wielokrotnie znamiona typu czynu zabronionego.¹ Biorąc powyższe fakty pod uwagę, twórcy Kodeksu karnego doszli do wniosku, iż konstrukcja przestępstwa ciągłego obejmuje swym zakresem dwie odrębne grupy przypadków, które wymagają odmiennego uregulowania, czego konsekwencją była decyzja o wprowadzeniu do nowej ustawy karnej tzw. czynu ciągłego i ciągu przestępstw. Nie budzi wątpliwości fakt, iż konstrukcja czy-

¹ Przy czym koncepcja wieloczynowa występowała też w dwóch odmianach: jako rodzaj pomijalnego zbiegu przestępstwa albo jako szczególny przypadek tzw. realnego zbiegu przestępstw. Szerzej na ten temat zob m.in.: P. Kardas, *Przestępstwo ciągłe w prawie karnym materialnym. Analiza konstrukcji modelowych na tle pojęcia czynu oraz zbiegu przepisów i zbiegu przestępstw*, Kraków 1991, s. 131 i n.